

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

***“FİNANSAL İSTİKRAR RAPORU”NUN
TANITIMINA İLİŞKİN BASIN TOPLANTISI***

Durmuş YILMAZ

4 Aralık 2006

Ankara

Değerli Konuklar, Değerli Basın Mensupları,

Bilindiği gibi Bankamızın temel amacı fiyat istikrarının sağlanması ve sürdürülmesi olup, bu amacın destekleyicisi olarak finansal sistemde istikrarı sağlayıcı tedbirleri almak da Bankamızın görevleri arasında yer almaktadır. Bankamız finansal istikrara yönelik değerlendirmelerini Finansal İstikrar Raporu yoluyla kamuoyu ile paylaşmaktadır.

Yılda iki defa yayımlanan Finansal İstikrar Raporu'nun 2006 yılına ilişkin ilk sayısını Haziran ayında sizlerle paylaşmıştık. Bugün de özellikle Mayıs-Haziran döneminde yaşanan dalgalanmanın etkilerine yönelik olarak hazırlanan Finansal İstikrar Raporunun üçüncü sayısını sizlere sunmaktan memnuniyet duymaktayım. Rapor bugün itibarıyla Bankamız internet sayfasına da konulacaktır.

Etkin işleyen güçlü bir finansal sistem, para politikasının etkin bir biçimde uygulanmasına yardımcı olduğu gibi, dışsal şokların atlatılması için gerekli esnekliği de sağlamaktadır. Merkez Bankası, bu anlayışla, finansal sistemi tehdit eden risk unsurlarını ve sistemin kırılganlıkları izlemekte ve değerlendirmelerini kamuoyuna duyurarak gerekli gördüğü hususlara dikkat çekmektedir.

Değerli Basın Mensupları,

Sıkı para ve maliye politikası uygulamaları, sürdürülen yapısal reformlar, uygulanan ekonomik program ve AB'ye yakınsama süreci ile dalgalı kur rejimi politikasının Türkiye ekonomisini dış şoklara karşı daha dayanıklı kıldığı görülmektedir. Nitekim, önceki deneyimlerle karşılaştırıldığında Mayıs-Haziran döneminde ortaya çıkan

dalgalanmanın etkilerinin nispeten sınırlı olması bu gözlemi doğrulamaktadır.

2006 yılının ilk yarısında, küresel likidite koşullarındaki bozulma ve yabancı yatırımcıların gelişen ülkelere yönelik risk iştahının azalması gibi uluslararası gelişmeler ile buna bağlı olarak ortaya çıkan belirsizlik algılamaları, diğer gelişmekte olan ülkelerle birlikte ülkemiz piyasalarına da olumsuz olarak yansımıştır. Merkez Bankası orta vadeli enflasyon beklentilerini düzeltmek amacıyla parasal sıkılaştırmaya gidilmesine karar vermiş ve politika faiz oranlarını artırmıştır.

Burada belirtmek isterim ki finansal istikrarsızlığın önlenmesi için bir merkez bankasının yapması gereken belki de en önemli şey düşük ve istikrarlı enflasyon ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin olduğu bir makroekonomik ortam sağlamaktır. Dolayısıyla, söz konusu önlemler enflasyon hedefine bağlı kalınarak orta ve uzun vadede makro dengelerin bozulmasının engellenmesini amaçlamış, bu şekilde de finansal istikrarın korunmasına katkı sağlamıştır. Nitekim, alınan önlemler etkisini Temmuz ayından itibaren göstermeye başlamış ve piyasalardaki oynaklık azalmıştır.

Merkez Bankası, nihai hedefi olan fiyat istikrarı ile tamamlayıcı hedef olarak değerlendirdiği finansal istikrar arasında bir çelişki görmemekte, para politikası karar sürecinde finansal sistemin bir bütün olarak istikrarını gözetmektedir. Diğer taraftan, kısa vadede finansal sistemin bütününe yönelik tehditlerin ortaya çıkması halinde ise Merkez Bankası, orta vadeli bir öngörü ile gözettiği fiyat istikrarını tehlikeye sokmadan, gerekli tedbirleri alma gücünü ve kararlılığını haizdir.

Değerli Basın Mensupları,

Kamu maliyesinde disiplin, finansal istikrarın sürdürülmesi için önemini korumaktadır. 2006 yılında da kamu borçlarının yapısına ve düzeyine ilişkin iyileşme devam etmektedir. Kamunun iç borç kompozisyonunda, Türk parası cinsinden değişken faizli ve yabancı para cinsinden borç stoklarının payı 2005 yılı sonuna göre düşmüş olup, bu durum Hazine'nin faiz ve kur riskine olan duyarlılığının azaldığını göstermektedir. Hazine Müsteşarlığı'nın uluslararası piyasalarda gerçekleştirdiği son takas işlemi, Hazine'nin borçlanma maliyetlerinin yakın zamandaki dalgalanmadan asgari düzeyde etkilendiğine işaret etmektedir.

Düşen enflasyon sürecinde parasal disiplinin yanı sıra, mali disiplinin korunması ve yapısal reformların kesintisiz sürdürülmesinin önemi hiç kuşkusuz büyüktür. Bu kapsamda, küresel likidite koşullarının gelişmekte olan ülkeler aleyhine dönme ihtimalinin devam etmesi ve seçimlerin getirdiği belirsizlik nedeniyle mali disiplinin kararlılıkla sürdürülmesi ve bu çerçevede faiz dışı fazla hedeflerinin tutturulması finansal istikrarın korunması için önemini korumaktadır.

Hanehalkı yükümlülüklerinin finansal varlıklarına oranı 2006 yılının ilk yarısında da hızlı bir artış göstermiştir. Ancak, faiz oranlarındaki yükselişe paralel olarak Temmuz ayından itibaren tüketici kredilerinin artış hızının yavaşlaması söz konusu oranın da yatay seyretmesine neden olmuştur. Hanehalkı yükümlülükleri artmakla birlikte GSYİH'ye oranına bakıldığında Euro Bölgesi ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Mayıs-Haziran dalgalanması, yeni kredi kullanımı için cazip faiz oranlarını ortadan kaldırmakla beraber, tüketici kredilerinin mevzuat gereği sabit faizli olması dolayısıyla hanehalkının mevcut

borçlarına ilişkin faiz yükünü arttırmamıştır. Ancak, tüketici kredileri içinde payı azalmakla birlikte, hanehalkının dövizde endeksli kredi tutarının yaklaşık 1,5 milyar Yeni Türk Lirasına ulaştığı görülmektedir. Kurlardaki artışın bu kesimin borç yükünü arttırdığı gözönünde bulundurulduğunda, döviz geliri elde etmeyen hanehalkının dövizde endeksli borçlanmasının yüksek risk taşıdığı ve bundan kaçınılması gerektiği açıktır.

Diğer taraftan kredi kartlarına ilişkin olumlu gördüğümüz bir gelişmeyi sizlerle paylaşmak isterim. Raporun geçen sayısına ilişkin konuşmamda kısa vadeli kredi gereksinimi olan kredi kartı sahiplerinin bu gereksinimlerini kredi kartları yerine tüketici kredileri ile karşılamalarının lehlerine olacağını belirtmiştim. Memnuniyetle ifade etmek isterim ki elimizdeki verilere göre geçen zaman içinde kredi kartları ile yapılan harcamaların faizle taksitlendirilen kısmı oransal olarak azalmaktadır. Tüketicilerin bu eğilimi devam ettirerek kredi kartlarını bir ödeme aracı olarak kullanmaları, mağduriyetleri en aza indirecektir.

Değerli Basın Mensupları,

Küresel dalgalanmayı takip eden dönemde Yeni Türk Lirasının güçlü konumunu yeniden kazanması, artan sanayi üretiminin ara malı ithalatına olan bağımlılığı, düşme eğiliminde olsa da enerji fiyatlarındaki yüksek seviye, 2005 yılı sonuna göre cari işlemler açığının GSYİH'ya oranının artış eğiliminin sürmesine yol açmıştır. Yüksek ekonomik büyümeye bağlı olarak artan cari açığın ekonomi ve dolayısıyla finansal istikrar açısından yakından izlenmesi gerekmektedir. Cari açığın finansmanında geçmiş dönemlerde önemli bir paya sahip olan kısa

vadeli portföy yatırımları giderek azalarak, yerini doğrudan yatırımlar ile özel sektörece sağlanan uzun vadeli kredilere bırakmaktadır.

Sağlanan yurt dışı kaynaklardan en büyük payı alan firmaların yabancı para cinsinden borçlanmaları döviz pozisyon açıklarını arttırmaktadır. Ulusal paranın değer kaybetmesi borçluların temerrüt riskini artırarak, firmaların taşıdıkları kur risklerinin bankacılık sektörüne kredi riski olarak yansımaya neden olabilecektir. Bu itibarla, reel sektör firmalarının kur riski yönetimi konusunda bilinçlenmeleri ve riskten korunma araçlarını yaygın bir şekilde kullanmaları, bankaların ise yabancı para açık pozisyonu olan firmaların kredi risklerini dikkatle değerlendirmeleri gerekmektedir.

Bilindiği gibi Türkiye’de faaliyette bulunan firmaların mali tabloları Türk parası ve yabancı para ayrımı yapılmaksızın toplam Türk parası tutarı üzerinden düzenlenmekte ve dolayısıyla firmaların yabancı para pozisyonları bilançolar üzerinden hesaplanamamaktadır.

Bankamızda bir süredir firmaların kur riskinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Söz konusu çalışmada, Bankamıza yapılan çeşitli istatistiki raporlamalar ve ödemeler dengesi istatistikleri ile T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı ve Uluslararası Ödemeler Bankası’nın (BIS) “Locational Banking Statistics” veri tabanından derlenen bilgilerden yararlanılmıştır.

Raporumuzun bu sayısında söz konusu çalışma sonuçlarını sizlerle paylaşmaktayız.

Buna göre banka dışı kesimin net yabancı para pozisyon açığı 2005 yılı sonunda 29 Milyar ABD doları iken yüzde 49 artışla 2006 yılı Haziran ayı itibariyle 43 milyar ABD dolarına yükselmiş, Eylül ayında ise yaklaşık aynı seviyede gerçekleşmiştir.

Özellikle belirtmek isterim ki, yapılan analiz ve değerlendirmelerde reel sektör firmalarının kur riski, makro bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu nedenle, bazı firmaların açık pozisyon, bazı firmaların da fazla pozisyon taşıyor olabileceği dikkate alındığında, reel sektörün kur riskine karşı kırılganlığının ancak firma bazında yapılabilecek analizlerle değerlendirilmesi gerektiği hususu göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu sakıncayı gidermek için Raporumuzda ayrıca, hisseleri İMKB'de işlem gören mali kesim dışındaki 158 firmanın İMKB'ce açıklanan bilgileri üzerinden pozisyon açıkları toplulaştırılmış olarak incelenmiştir.

Değerli Basın Mensupları,

Mali sektör içinde en büyük payı oluşturan bankacılık sektörü, piyasalarda yaşanan dalgalanmaya rağmen 2006 yılının ilk dokuz ayında reel olarak yüzde 9,1 oranında büyümüş, yabancı yatırımcıların sektöre olan ilgisi de devam etmiştir.

Bankacılık sektörü bilançolarında kredilerin payı artmaya devam etmektedir. Kredi hacmindeki büyüme başta konut kredileri olmak üzere esas olarak bireysel kredilerden kaynaklanmıştır. Ancak, son dönemde finansal piyasalarda görülen dalgalanmaların etkisiyle kredi faizlerinin yükselmesi Haziran ayından itibaren bireysel kredilerin artış hızında yavaşlamaya sebep olmuştur. Kredi hacmi artış hızındaki yavaşlama eğiliminin önümüzdeki dönemde de devam edeceği beklenmektedir.

Mayıs-Haziran dönemindeki dalgalanmanın üzerinden 6 ay geçmiş olmasına karşın, bankacılık sektörünün kredilerinin tahsili gecikmiş alacağa dönüşüm oranında kötüleşme görülmemektedir. Ayrıca, tahsili gecikmiş alacaklara ilişkin yüksek karşılıklandırma politikasının 2006 yılında da sürmesi kredi riski açısından olumlu olarak

değerlendirilmektedir. Diğer yandan, BDDK'ca ihtiyatlı bir yaklaşımla genel karşılık oranlarının yeni açılan krediler için iki katına çıkarılmış olması son derece olumludur.

Bankalar yabancı para net genel pozisyonlarını dengede tutma eğilimini sürdürmüştür. Dolayısıyla Mayıs ayından itibaren kurlarda meydana gelen artışın sektörün kârlılığına etkisi sınırlı olmuştur.

Sektörün sermaye yeterliliği rasyosu ise 2005 yılı sonundan itibaren kredilerdeki genişleme ve dalgalanmanın etkisiyle Temmuz ayına kadar düşüş göstermiş, bu tarihten itibaren artış eğilimine girerek Eylül ayında yüzde 20,5 olarak gerçekleşmiştir.

Raporumuzda yer alan senaryo analizlerine göre sektörün mevcut özkaynak yapısının olası kayıpları karşılayabilecek düzeyde olduğu görülmektedir.

Bankacılık sektörünün sağlamlığının bir göstergesi olarak izlediğimiz Finansal Sağlık Endeksindeki düşüşün, Mayıs ve Haziran aylarında görülen dalgalanmalara rağmen sınırlı olması, sektörün kırılmalara karşı dayanıklı olduğunu göstermektedir. Nitekim, 2005 yılı sonunda 117,2 olan Sağlık Endeksi, aktif kalitesi hariç diğer alt endekslerin düşüşüne bağlı olarak 2006 yılı Mayıs ayı itibarıyla 111,8'e gerilemiş, Eylül ayında ise 114,3'e yükselmiştir.

Mali piyasalardaki dalgalanmanın bankaların mali bünyeleri üzerindeki etkisinin nisbeten sınırlı kalmasında, süregelen ihtiyatlı düzenlemelerin yanısıra, gözetim ve denetim altyapısının güçlendirilmesinin ve bankacılık sektöründe risk yönetim kültürünün gelişmiş olmasının rolü büyüktür. Bu kapsamda, olası piyasa dalgalanmalarına karşı daha yüksek bir özkaynak seviyesi ile faaliyet gösterilmesini teşvik etmek amacıyla BDDK tarafından getirilen "hedef rasyo" uygulaması da olumlu olarak değerlendirilmektedir.

Genel olarak, Mayıs ve Haziran aylarında yaşanan dalgalanmanın bankacılık sektörüne etkilerinin kısa vadede sınırlı kaldığı görülmekle birlikte, bazı etkilerinin gecikmeli olarak ortaya çıkabileceği hususu da gözönünde bulundurulmalıdır.

Değerli Basın Mensupları,

Yılda iki defa yayınlanmakta olan Finansal İstikrar Raporunun önümüzdeki yıl için yayınlanma tarihleri, bu ay içinde yapacağımız 2007 yılı Para ve Kur Politikalarına ilişkin duyuru ile ilan edilecektir.